

Ekološka povezanost na Karpatima – perspektiva 2020

REPUBLIKA SRBIJA

© Nacionalni park Đerdap

međunarodnog značaja: Dunav, Tisa, Sava, Drina, Južna i Velika Morava, Tamiš, Kereš, Zlatica, Karaš, Nera, Brzava, Moravica, Bosut i Studva.

Na teritoriji **centralnog i južnog dela Srbije** ne postoji centralizovan sistem monitoringa koji bi mogao da identifikuje eko-koridore. Određene aktivnosti nadzora i posmatranja su u toku, ali nisu u direktnoj vezi sa ekološkom mrežom.

U Srbiji je **u toku projekat NATURA 2000**, koji će identifikovati ekološku mrežu na nivou zemlje kao i ostale ekološke koridore u njoj.

U okviru projekta ConnectGREEN, identifikovani su i mapirani eko-koridori 3 velika karnivora u Srbiji na pilot području **Nacionalnog parka Đerdap**.

Teritorija Srbije, zajedno sa planinskim delom Bugarske, predstavlja jedan od šest evropskih centara **biodiverziteta**, prema kriterijumima IUCN. Unutar granica Srbije, Karpatski region je „ključna tačka“ za faunu sisara, koja obuhvata sledeće „strogo zaštićene vrste“: risa (*Lynx lynx*) mrkog medveda (*Ursus arctos*) vidru (*Lutra lutra*) i celokupnu faunu slepih miševa (*Chiroptera*). Neke vrste divljači su takođe u fokusu zaštite, očuvanja i održivosti, poput vuka (*Canis lupus*), jelena (*Cervus elaphus*) i divokoze (*Rupicapra rupicapra balcanica*).

Ekološka povezanost je tema koja ima sve veći značaj u Srbiji zbog geografskog položaja zemlje i stalnog razvoja saobraćajne infrastrukture i naselja. Imajući to u vidu, ConnectGREEN može imati vodeću ulogu u očuvanju dela Karpatskog regiona na prostoru Srbije, kao jedinstvenog dela evropske prirode i divljih životinja, neprekinutog tamo gde je to moguće i povezanog, gde je to potrebno.

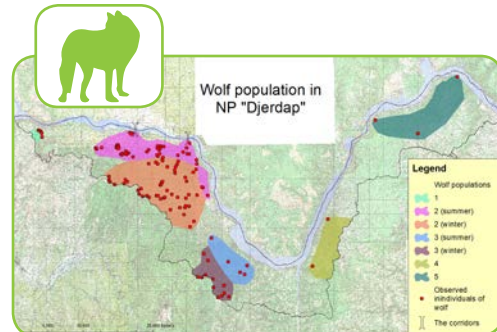
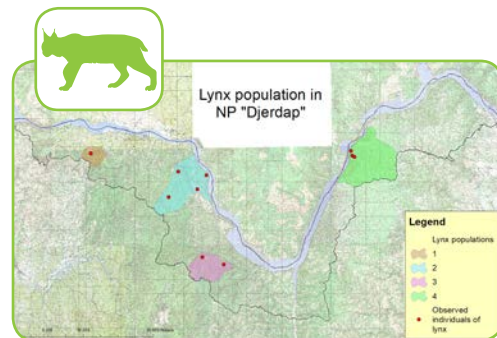
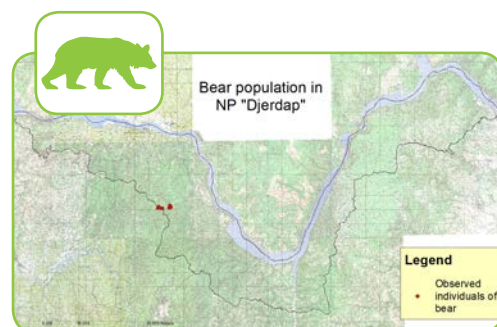
Prostorni plan Republike Srbije 2021-2035

Delovi slagalice o povezanosti: identifikovani ekološki koridori

Srbija je identifikovala nekoliko ekoloških koridora.

Do sada su ekološki koridori identifikovani i mapirani samo na teritoriji **Autonome pokrajine Vojvodine** (i uloge koju oni imaju u pogledu nacionalne, regionalne i međunarodne povezanosti) u okviru baze geopodataka Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode, što obuhvata oko 25% celokupne teritorije Republike Srbije.

Srbijom protiču **reke** sa priobalnim pojasevima, koje su (samo) navedene u Pravilniku o ekološkoj mreži kao ekološki koridori

© Nacionalni park Đerdap

Zakonodavstvo

U srpskom zakonodavstvu uređenje ekološke mreže i upravljanje povezanošću kao međusektorskim pitanjem nije zakonom definisano.

Takođe nedostaje saglasnost i svest šire javnosti o značaju ekoloških mreža.

U **Zakonu o zaštiti prirode (2009, 2010, 2016)** zaštita i upravljanje ekološkim koridorima nisu jasno definisani.

U **Uredbi o ekološkoj mreži (2010)** ekološki koridori su definisani kao deo ekološke mreže, a navedene su i osnovne mere zaštite.

Poslednjih godina, ministarstva nastoje da poboljšaju postojeću situaciju primenom novih strategija, zakona i akcionih planova koji bi trebalo da budu usvojeni u bliskoj budućnosti.

Glavne vrste barijera

Glavne vrste barijera u Srbiji su:

- » Transportna infrastruktura - putevi, železnice, plovni putevi
- » Vodotoci
- » Naselja i izgrađena područja
- » Nepošumljeni delovi zemljišta
- » Ograde

U Srbiji nije rađena integralna procena transportne infrastrukture ili bilo kojih drugih barijera za kretanje divljih životinja. Sprovedeno je nekoliko lokalnih studija, ali one nisu ugrađene u širu mrežu.

Do sada, na postojećim autoputevima i železnicama nisu sprovedene mere u pogledu prevazilaženja prepreka (kao što su prelazi za divlje životinje).

Međutim, u praksi prostornog planiranja, u Srbiji preduzimaju se važni pionirski koraci ka definisanju obaveza za identifikovanje ekokoridora, što može dovesti do izgradnje zelenih mostova na ključnim prelazima. Iskorakom iz dosadašnje metodologije planiranja, IAUS je realizovao više od 5 prostornih / urbanističkih planova koji predlažu mere za izgradnju zelenih mostova. Nadamo se da će ova praksa uskoro biti uspostavljena kao obaveza na nivou države kroz buduće nacionalno zakonodavstvo.

Trenutno stanje povezanosti

Formalni status od 2010. godine	Praznine koje treba popuniti	Budući koraci
Ekološka mreža zaštićenih područja u Srbiji formalno je uspostavljena 2010. godine. U toku je postupak proširenja ove ekološke mreže.	Neusaglašenost između razvoja postojećih zaštićenih područja i mogućih ekoloških koridora postoji, ali se odgovarajućim merama može značajno poboljšati. Ekološka mreža u Srbiji trenutno nije efikasno povezana. Pre svega, premalo je uspostavljenih i funkcionalnih koridora, usled kojih se ekološka mreža sastoji od brojnih zasebnih segmenata.	Da bi izbegla nepovratne promene pejzaža i omogućila obnavljanje koridora za buduće generacije, Srbija je učestvovala u nekoliko projekata finansiranih od strane EU na temu očuvanja i unapređenja ekološke povezanosti. Poslednjih godina, pojedinačne i državne inicijative poboljšale su stanje devastiranih prirodnih koridora i smanjile potencijalne troškove njihove obnove u budućnosti.

Ekološka mreža

U Srbiji mreže Emerald i Natura 2000, koje predstavljaju najvažnija zaštićena područja u Evropi, predstavljene su samo pojedinačnim celinama, bez ekoloških koridora koji ih povezuju. Odsustvo obaveze da se ovi ekološki koridori identifikuju i zaštite, dovodi do njihove dalje degradacije, uz povećavanje troškova buduće obnove ili čak uzrokuje nepovratne promene pejzaža, čineći ih izgubljenim za buduće generacije.

© Pokrajinski zavod za zaštitu prirode

U Srbiji identifikovanje ekološke mreže kao dela kulturalnog pejzaža, znači ukazivanje na još uvek postojeća zasebna staništa i prepoznavanje antropogenih pejzažnih elemenata (zaštitnih pojaseva, kanala, nasipa itd.) koji funkcionišu kao staništa ili ekološki koridori. Glavni pokazatelji važnosti staništa ili koridora su njihove vrste i / ili strukturalna raznolikost, prisustvo zaštićenih vrsta u staništu i dugotrajnost povezanosti u okviru predela. Specifični pokazatelji su: tipovi staništa; prisustvo strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta; prisustvo vrsta ptica obuhvaćenih Direktivom o očuvanju divljih ptica; postojanje zona zaštite izvan granica zaštićenih područja.

Projekat ConnectGREEN usmeren je ka poboljšanju ekološke povezanosti u direktnoj vezi sa prostornim planiranjem, i zasnovan je na naučnim rezultatima i podacima. Ekološki koridori biće identifikovani na osnovu nove metodologije širom Karpatskog regiona, a mere za ublažavanje pretnji tim koridorima biće sprovedene na 4 pilot područja. Jedno od njih su planine Apuseni/ Juzgozapadni Karpati (Rumunija) / Nacionalni park Đerdap.